

การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วราพร ม่วงประถม^{1*} พรเทพ ฐัฒน²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพ แนวทางพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 การวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1. ศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยศึกษากับข้อมูล ประชากรทั้งหมด ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 53 โรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 53 คน รวมทั้งสิ้น 106 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ 2. นำเสนอแนวทางพัฒนาการแก้ปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยจัดการสนทนากลุ่มจากนักวิชาการ จำนวน 8 คน และวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนมีการปฏิบัติส่วนใหญ่ ที่ด้านการปรับปรุงและพัฒนา หลักการและแนวคิดในการบริหาร ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย การส่งต่อนโยบาย การมีส่วนร่วมของบุคลากรและการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดโครงสร้างองค์กร การนำองค์กร การปฏิบัติการ การตรวจสอบติดตามและประเมินผล การปรับปรุงพัฒนา และการประสานงาน

2. แนวทางพัฒนาการแก้ปัญหาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน โดยสรุปพบว่า 1. ด้านการวางแผน ได้แก่ วิเคราะห์บริบทสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน คัดกรองนักเรียน กำหนดกลยุทธ์ กำหนดแผน/โครงการและกิจกรรม 2. ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการพัฒนามิติดอย่างต่อเนื่อง 3. ด้านการนำองค์กร ได้แก่ ผู้บริหารต้องศึกษาข้อมูลนโยบายรอบด้านและเป็นผู้ นำ สร้างกำลังใจให้กับบุคลากร ติดตามและประเมินผล 4. ด้านการปฏิบัติการ ได้แก่ โรงเรียนสานสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองและครูแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน 5. ด้านการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล ได้แก่ โรงเรียนจัดทำแผนการควบคุม ติดตามและประเมินผล ดำเนินและรายงานผลการปฏิบัติในการติดตาม 6. ด้านการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ นำผลการติดตามเสนอต่อที่ประชุม วิเคราะห์ปัญหาหาสาเหตุและหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการรายงานผล 7) ด้านการประสานงาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาต้องใช้ทักษะการประสานงานอย่างรอบด้าน ใช้เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน , โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

² อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail : warapon1904@gmail.com

A STUDY ON ADMINISTRATION OF THE STUDENTS' AID SYSTEM IN EDUCATIONAL EXTENDED SCHOOL UNDER AYUTTHAYA PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

Warapron Moungrathom^{1*} Pronthep Ruepan²

Abstract

The purposes of this research were to study the state of student caring , problem and supporting operation of the Students' Aid System in educational extended school under Ayutthaya Primary Education service area office 1. The research was divided into 2 step. First, to study state of student caring and problem of the Students' Aid System. The samples comprised 53 Administrators of educational extended school and 53 teachers responsible of the Students' Aid System in educational extended school The instrument was a questionnaire. A total of 106 people. By Purposively selected. The tool was a questionnaire. That is a survey of compliance and non-compliance. The data were analyzed by frequency and percentage. Second, to study guidelines on the Administration of the Students' Aid System. The instrument was group discussions by 8 academic, and analyzed by content.

The findings are indicated as follows:

1. State of student caring and problem of the Students' Aid System include Principles and concepts of management, Factors that affect management. Including policy formulation, Forwarding policy, Participation of personnel with management systems includes planning, organization, implementation, operation, monitoring and evaluation and coordination.

2. The guidelines on student caring and supporting operation of the Students' Aid System Including 7 : In conclusion. 1. Planning was the action plan, Screening the Students, Targets and indicators. 2. The organizational structure was Agency and school administrators continue development. 3. Leadership was administrators study comprehensive policy, leadership in systems activities, motivation, morale. 4. Supervision and evaluation was Schools have relationships with parents, teachers constantly, Parents and teachers share information. 5. Monitoring and Evaluation was the school have control plan, monitoring and evaluation, Preparation tool, Results of Operations and report. 6. Improvement and development was the results presented, A reporting system. 7. Coordination was School Director , The counselors, Advisory teachers require coordination skills.

Keywords : Administration of the Students' Aid System , Educational extended school

¹ Student of Master of Educational Administration PhranakhonSi Ayutthaya Rajabhat University

² Major field Educational Administration PhranakhonSi Ayutthaya Rajabhat University

* Corresponding outhor , e-mail : warapon1904@gmail.com

บทนำ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีโรงเรียนในสังกัด 188 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดสอนระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1- ม. 3) รวม 53 โรงเรียน มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 4,548 คนและในจำนวนนี้มี 1 โรงเรียน ที่เปิดสอนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา มีครูที่รับผิดชอบสอนระดับชั้นมัธยมศึกษา รวม 1,006 คน ผลจากรายงานผลการตรวจดูแลวิทยุณักเรียน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2554 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 , 2554 : 6) ยังพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ระหว่าง 14 – 18 ปี สถานที่พบ การประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้แก่ ร้านเกม สถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หอพักเอกชน โรงเรียนยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาและดูแลช่วยเหลือเด็กได้ครอบคลุม จากรายงานการเยี่ยมบ้านของสถานศึกษาเมื่อเดือนสิงหาคม 2555 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1, 2555 : 2) พบว่ามีนักเรียน 4,998 คน หรือประมาณ 1 ใน 4 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ประสบปัญหาครอบครัวหย่าร้าง

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 53 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 53 คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 106 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพภาพของผู้ตอบ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการปฏิบัติและการไม่ปฏิบัติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้าน คือ 1. การวางแผน จำนวน 3 ข้อ 2. การจัดโครงสร้างองค์กร จำนวน 3 ข้อ 3. การนำองค์กร จำนวน 4 ข้อ 4. การปฏิบัติการ จำนวน 7 ข้อ 5. การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล จำนวน 6 ข้อ 6. การปรับปรุงพัฒนา จำนวน 3 ข้อ และ 7. การประสานงาน จำนวน 4 ข้อ แบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 30 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขออนุมัติการเก็บข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เก็บข้อมูลในพื้นที่

4.2 ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา โดยขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

4.3 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง ในวันที่ 28 มิถุนายน 2557 และขอรับกลับคืนมาในวันเดียวกัน ได้รับกลับคืนมา จำนวน 106 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จัดระเบียบข้อมูล ลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายที่ผู้วิจัยตั้งไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และค่าร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยขั้นนี้ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณาคัดเลือกจากข้อความที่ไม่มีการปฏิบัติในแต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาโดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากหน่วยงานต่าง ๆ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้างประกอบด้วยประเด็นการสนทนา คือแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 7 ด้าน คือ 1. การวางแผน 2. การจัดโครงสร้างองค์กร 3. การนำองค์กร 4. การปฏิบัติการ 5. การตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล 6. การปรับปรุงพัฒนา และ 7. การประสานงาน

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. นำข้อมูลที่เป็นสภาพการบริหารจากขั้นตอนที่ 1 ที่มีการไม่ปฏิบัติสูงกว่า 50% ของแต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาจัดทำเป็นร่างแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

2. นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่มให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

3. นำแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม มาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้จริงต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เพื่อเชิญนักวิชาการจำนวน 8 คน เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม จัดประชุมและบันทึกการสนทนากลุ่มในวันที่ 25 กรกฎาคม 2557 ตั้งแต่เวลา 08.00 - 10.30 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนวัดประดู่ทรงธรรม(จรัญพันธ์บำรุง) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกผู้วิจัยร่วมที่มีคุณลักษณะที่มีความเหมาะสมกับการจัดกระบวนการสนทนากลุ่มในประเด็นที่ศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการ ผู้จดบันทึกและผู้ช่วยเหลือ นอกจากนี้เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องวิดีโอบันทึกตลอดการสนทนา แล้วนำสาเหตุและปัญหาของผู้เชี่ยวชาญมาจัดลำดับความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการแก้ปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ความคิดเห็นของนักวิชาการ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์เนื้อหา (โยธิน แสงวดี : 2553)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อพิจารณาทางด้านโดยสรุปพบว่า

1.1 ด้านการวางแผน พบว่า ทุกโรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม รองลงมาคือมีการจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันกำหนดหรือประชุมเพื่อรับทราบ กลยุทธ์ เป้าหมาย และตัวชี้วัดให้ชัดเจน

1.2 ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร พบว่า ทุกโรงเรียนได้ดำเนินการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมบุคลากรทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน มีการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นทีมงานที่มีความเข้มแข็ง และรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอยู่เสมอ

1.3 ด้านการนำองค์กร พบว่า ทุกโรงเรียนได้ดำเนินการใช้หลักความเป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่เสมอ การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารในการทำกิจกรรมต่างๆอย่างเป็นระบบ สร้างสรรค์และการสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญ กำลังใจให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกคนได้มีความสุขในการทำงานร่วมกัน

1.4 ด้านการปฏิบัติการ พบว่า ทุกโรงเรียนได้ดำเนินการเยี่ยมบ้านนักเรียนโดยครูทุกคนและมีการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.5 ด้านการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล พบว่า ทุกโรงเรียนมีการมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบและตรวจสอบได้

1.6 ด้านการปรับปรุงและพัฒนา พบว่า ทุกโรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาจนบรรลุผลสำเร็จ

1.7 ด้านการประสานงาน พบว่า ทุกโรงเรียนมีการประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชนโดยใช้เทคนิคการสื่อสารหลายรูปแบบตามความเหมาะสม และสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเครือข่ายเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายให้ประสบผลสำเร็จ

2. ผลการศึกษาปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ด้าน โดยสรุปพบว่า

2.1 ด้านการวางแผน พบว่าโรงเรียนไม่มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบริบททั้งภายในและภายนอกเพื่อนำมาจัดทำแผนปฏิบัติงาน กำหนดแผนงานหรือโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างจริงจัง

2.2 ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร พบว่า โรงเรียนขาดการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นทีมงานที่มีความเข้มแข็ง มีความรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอยู่เสมอในด้านการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสอย่างเหมาะสม

2.3 ด้านการนำองค์กร พบว่าโรงเรียนขาดการนำข้อมูลนักเรียนมากำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน

2.4 ด้านการปฏิบัติการ พบว่า โรงเรียนขาดทีมงานที่ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เครือข่ายผู้ปกครอง ทีมนักเรียน ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.5 ด้านการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล พบว่า โรงเรียนไม่มีการติดตามและประเมินผลงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระยะ อย่างต่อเนื่อง

2.6 ด้านการปรับปรุงและพัฒนา พบว่า ไม่มีการนำผลตรวจสอบ ติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเสนอต่อที่ประชุมของโรงเรียน

2.7 ด้านการประสานงาน พบว่าโรงเรียนขาดกระบวนการส่งต่อนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพและปรับปรุง แก้ปัญหาเป็นรายบุคคล

3. ผลการศึกษาแนวการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน โดยสรุปพบว่า

3.1 ด้านการวางแผน ได้แก่ วิเคราะห์บริบทสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงาน ดำเนินการคัดกรอง จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกลยุทธ์ กำหนดแผนโครงการและกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียน มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก

3.2 ด้านการจัดโครงสร้างองค์กร ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดและผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยการมอบหมายงานออกเป็นคำสั่ง จัดการประชุม อบรมพัฒนาทีมงานเพื่อให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านการนำองค์กร ได้แก่ ผู้บริหารต้องศึกษาข้อมูลนโยบายอย่างรอบด้าน เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมตามระบบ สร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรทุกคน นิเทศติดตามและประเมินผล สนับสนุนเสริมแรงแก่ครูและนักเรียนในการทำกิจกรรมต่างๆ ให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างเหมาะสม

3.4 ด้านการปฏิบัติการ ได้แก่ โรงเรียนต้องสานสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองและครูควรแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน สร้างความรู้สึกเหมือนเป็นญาติสนิท

3.5 ด้านการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล ได้แก่ โรงเรียนต้องจัดทำแผนการควบคุม ติดตามและประเมินผล จัดทำเครื่องมือ บันทึกผลการดำเนินและรายงานผลการปฏิบัติ ในการติดตาม ตรวจสอบ ใช้เทคนิคการสังเกต สัมภาษณ์ เยี่ยมบ้าน โฮมรูม ประชุมผู้ปกครอง ให้คำปรึกษานักเรียนและผู้ปกครอง มีการติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนบ่อยรวมทั้งการส่งต่อไปยังฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

3.6 ด้านการปรับปรุงและพัฒนา ได้แก่ นำผลการตรวจสอบติดตามเสนอต่อที่ประชุม วิเคราะห์สถานการณ์และแสวงหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีระบบการรายงานผลถึงผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสาธารณชนเพื่อทราบ

3.7 ด้านการประสานงาน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษาต้องใช้ทักษะการประสานงานอย่างรอบด้าน โดยใช้เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การประสานงานภายในและการสื่อสารที่ดี สามารถลดปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สถานศึกษามือถึงประกอบสำคัญในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย หลักการและแนวคิด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารทั้งในด้านนโยบาย การขับเคลื่อนของบุคลากรหลัก และกระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาแบบ POLDCA สอดคล้องกับนงลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ (2548) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ด้านพฤติกรรมทางอารมณ์ ยาเสพติดและด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ส่วนใหญ่มีการดำเนินงานดี สภาพปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สิ่งแวดล้อมและสภาพครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนโดยตรง การแก้ไขปัญหาควรได้รับความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครองและครูทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาดังกล่าวให้น้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

2. แนวทางพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้

2.1 การวางแผน เป็นการวิเคราะห์บริบทสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติงานการคัดกรองนักเรียน จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดกลยุทธ์ กำหนดแผน/โครงการและกิจกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของโรงเรียน ทั้งนี้ การวางแผนควรคำนึงถึงความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครองร่วมกัน มีการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับ ทองพันชั่ง พงษ์วารินทร์ (2553) สรุปการวางแผนการบริหารเน้นสัมฤทธิ์ผลและวัตถุประสงค์ขององค์กรเป็นหลัก โดย กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์การพัฒนา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ กำหนดโครงการกิจกรรมให้มีความชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร

2.2 การจัดโครงสร้างองค์กร เป็นการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมบุคลากรของทุกฝ่าย การออกแบบโครงสร้างองค์กรขึ้นอยู่กับบริบท ขนาดและสถานการณ์ของแต่ละโรงเรียน และมีการพัฒนาทีมงานอย่างต่อเนื่อง โดยการมอบหมายงานออกเป็นคำสั่งจัดการประชุม อบรมพัฒนาทีมงาน เพื่อให้เกิดการประสานงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้อง Warren B.Brown (1980) พบว่า องค์กรเป็นสถาบันส่วนหนึ่งของสังคม ประกอบไปด้วย กำหนดหน้าที่ มีการแบ่งงานกันทำ จัดโครงสร้างระเบียบงานภายในองค์กร กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ของแต่ละกลุ่มไว้นั่นเอง ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ในหน่วยงานเพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงานไปสู่จุดหมายอันเดียวกัน

2.3 การนำองค์กร ผู้บริหารต้องศึกษาข้อมูลนโยบายอย่างรอบด้านเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมตามระบบ สามารถสร้างแรงจูงใจสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรทุกคน นิเทศติดตาม และประเมินผล ให้การเสริมแรงแก่ครู และนักเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ ให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2548) กล่าวว่า ผู้นำคือผู้มีอิทธิพลในทางที่ถูกต้องต่อการกระทำของคนอื่นๆ นักบริหารที่เป็นผู้นำ มีอิทธิพลจูงใจให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้นำต้องรักษาหรือประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มอยู่ร่วมกัน ปฏิบัติภารกิจกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์

ซึ่งต้องมีคุณลักษณะสำคัญ คือ มีความสามารถในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มีฐานะทางสังคมและรู้สภาวะการณ์ทั้งในและนอก

2.4 การปฏิบัติการ ทีมงาน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เครือข่ายผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ทีมงานต้องมีความรู้ความเข้าใจกิจกรรม ต้องสนับสนุนการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ชุมชน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) โดยกำหนดความคาดหวังว่านักเรียนจะได้รับการคุ้มครองดูแลอย่างทั่วถึงได้รับการส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต และการปรับตัว นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ดังนั้นการบริหารงานควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ส่วนแนวทางในการพัฒนาทีมงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้แก่ จัดอบรม สัมมนา ประชุม ศึกษาดูงานโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบปฏิบัติการให้สมบูรณ์มากขึ้นด้วย

2.5 การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ได้แก่ จัดทำแผนการควบคุมติดตามและประเมินผล จัดทำเครื่องมือบันทึกผลการดำเนินงาน และรายงานผลการปฏิบัติในการติดตาม ตรวจสอบ ใช้เทคนิคการสังเกต สัมภาษณ์ เยี่ยมบ้าน โฮมรูม ประชุมผู้ปกครอง ให้คำปรึกษานักเรียนและผู้ปกครอง มีการติดตาม ส่งต่ออย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับการควบคุมของสุรรัตน์ ศรีตาเดช(2549) พบว่าการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารโรงเรียน ต้องกำหนดมาตรฐานของงานให้มีการเปรียบเทียบผลงานที่ทำได้กับมาตรฐานที่กำหนดไว้ จัดแผนควบคุมกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน มีการควบคุมให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ตลอดทั้งจัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานทุกระยะ โรงเรียนควรมีการติดตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งถึงและเท่าเทียมกัน ควรนำปัญหาที่พบจากการเก็บข้อมูล ปรับปรุงแก้ไขร่วมกันอย่างเป็นระบบ

2.6 การปรับปรุงพัฒนา โดยนำผลการตรวจสอบติดตามเสนอต่อที่ประชุมระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย วิเคราะห์ปัญหาและแสวงหาแนวทางแก้ไขให้ได้มาตรฐาน กำหนดมาตรการในการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง จัดให้มีระบบการรายงานผลถึงผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือสาธารณชน สอดคล้องกับ สุทธิชัย อัมโรสถ(2551) พบว่า ผู้บริหารและครูเห็นว่าครูขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการแนวทาง วิธีการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีข้อเสนอแนะว่า ให้มีการประชุมชี้แจง หรืออบรมเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานติดตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ส่วนด้านการตรวจสอบ ควรนำปัญหาที่พบจากการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

2.7 การประสานงาน เป็นหัวใจของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูต้องใช้ทักษะการประสานงานอย่างรอบด้าน โดยใช้เทคนิคการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทีมงานประกอบด้วยผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอกที่จะต้องเข้ามาดูแลช่วยเหลือ หรือทำการส่งต่อนักเรียน การประสานงานภายในและการสื่อสารที่ดี สอดคล้องกับ ทองทิพภา วิริยะพันธ์ (2553) ได้เสนอหลักการทำงานเป็นทีมได้แก่การปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า “การที่จะให้งานประสานกันนั้นมันมีหลักสำคัญอยู่ว่าทุกฝ่ายต้องไม่แบ่งแยกกัน ไม่แย่งประโยชน์ ไม่แย่งความชอบกัน แต่ละฝ่ายแต่ละคนต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ใจ มุ่งหวังผลสำเร็จในการงานเป็นใหญ่ยิ่งกว่าสิ่งอื่น”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาทุกแห่ง ควรพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบส่งเสริม และการส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
 - 1.2 ควรให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานในชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหาร
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาวิจัยและพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างยั่งยืน
 - 2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาเรื่อง การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างการให้คำปรึกษากับครู ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ทองทิพภา วิริยะพันธ์.(2553).การบริหารสถานศึกษาและการแก้ไขปัญหา.กรุงเทพฯ : สหธรรมิกจำกัด.
- ทองพูนซึ้ง พงษ์วารินทร์.(2553).การพัฒนา 10 ความสามารถหลักเพื่อก้าวสู่สุดยอดหัวหน้างาน.นนทบุรี : อีชีอินโฟร ดิสทริบิวเตอร์ จำกัด
- นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์.(2548).โน้ตย่อบริหาร.เชียงใหม่;Orange Group Tactics Design.
- โยธิน แสงวงดี.(2553).การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis).สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นงลักษณ์ วิรัชชัยและคณะ.(2548).การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง.มหาวิทยาลัย นเรศวร.พิษณุโลก.
- สุรัตน์ ศรีตาเดช.(2549).การนำเสนอรูปแบบการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก.
- สุทธิชัย อัมโรสถ.(2551).การส่งเสริมกิจการนักเรียนของโรงเรียนในอำเภอดอยเต่า จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.(2557).กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ (พ.ศ.2554-2557).
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546).คู่มือการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม.กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- Warren B.Brown (1980). *Organization Theory and Management A Macro Approach*. New York : Wiley & Sons.